

Asia: VN/6417/2022

Hallituksen esitys eduskunnalle palkansaajan työssäoloehdon uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Palkansaajan työssäoloehto (TTL 5 luku ja asetusmuutokset)

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon kertymistä koskevista ehdotuksista?

Pyydettyinä lausuntona Ammattiliitto Pro toteaa, ettei se kannata työttömyyspäivärahan työssäoloehdon euroistamista. Nyt lausuttavana olevan esityksen mukainen maksuperusteinen malli on heikko ensinnäkin siitä syystä, että työssäoloehto kertyisi tai jäisi kertymättä sattumanvaraisesti sen mukaan, minä kalenteripäivänä kukin työnantaja maksaa palkkaa. Toisin sanoen työssäoloehdon kertyminen riippuisi työnantajan palkanmaksurytmistä eikä siitä, milloin työ on tehty. Sattumanvaraisuutta lisää myös se, että työssäoloehdon kertyminen riippuisi kunakin kalenterikuukautena maksetun palkan määrästä. Esimerkiksi työehtosopimusten mukaiset palkanlisät voivat tulla maksettavaksi vasta seuraavan kalenterikuukauden aikana. Euroistetussa työssäoloehdossa ratkaisevaa ei siis olisi kalenterikuukauden aikana tehdyn työn eli työtuntien määrä vaan se, kuinka paljon palkkaa henkilölle on maksettu. Esityksen mukaan työssäoloehto kerryttäisi sellainen kalenterikuukausi, jonka aikana palkkaa olisi maksettu vähintään 862 euroa (vuoden 2022 tasossa). Työssäoloehto voisi kertyä myös puolikkaina kuukausina siten, että työssäoloehtokuukaudeksi katsottaisiin kaksi erillistä kalenterikuukautta, joiden kummankin aikana palkkaa on maksettu 431-861 euroa.

Ammattiliitto Pron näkemyksen mukaan euroistettu työssäoloehto on sattumanvaraisuutensa lisäksi erittäin epäoikeudenmukainen. Se asettaa pienituloiset osa- tai lyhytaikaista työtä tekevät palkansaajat huomattavasti epäedullisempaan asemaan kuin suurempituloiset ja pidemmissä työsuhteissa työskentelevät henkilöt. Vaikka pienituloisen palkansaaja työskentelisi kalenterikuukauden aikana työtuntien määrässä mitattuna enemmän kuin suurempituloisen, hänen työssäoloehdonsa ei välttämättä täytyisi yhtä nopeasti. Tätä epäkohtaa on yritetty esityksessä lieventää siten, että työssäoloehto voisi kertyä myös puolikkaina kuukausina. Tämä ratkaisu kuitenkin pienentää ansiopäivärahan määrää. Työssäoloehdon kertyminen puolikkaina kuukausina voisi sinänsä joututtaa työssäoloehdon täyttymistä, mutta ansiopäivärahan taso voisi jäädä hyvin pieneksi, jopa vain peruspäivärahan suuruiseksi. Nopeammin kertyvä euroistettu työssäoloehto ei siis välttämättä hyödytä pienipalkkaisia tai keikkatyötä tekeviä palkansaajia millään tavalla verrattuna siihen tilanteeseen, että he saisivat Kelan työmarkkinatukea.

Ammattiliitto Pron näkemyksen mukaan euroistettu työssäoloehto rankaisee siis erityisesti pienituloisia ja heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä nykylainsäädännön mukaiseen työaikaperusteiseen työssäoloへtoon verrattuna. Pro toteaa, että sosiaaliturvalainsäädännön tarkoituksena on turvata nimenomaan heikossa taloudellisessa asemassa olevien henkilöiden riittävää toimeentuloa ja taata tällä tavoin ihmisarvoisen elämän edellytykset perustuslain 19 §:ssä säädetyllä tavalla. Työttömien työnhakijoiden kohdalla taloudellisen toimeentulon riittävä taso on keskeinen edellytys sille, että työtön voi hakea aktiivisesti työtä myös oman asuinpaikkakuntansa ulkopuolelta sekä tarvittaessa parantaa ammatillisia valmiuksiaan työmarkkinoiden edellyttämällä tavalla. Nyt lausuttavana oleva esitys ei Pron näkemyksen mukaan ole linjassa suomalaisen sosiaaliturvajärjestelmän peruslähtökohtien kanssa, koska esitys voi heikentää nimenomaan pienituloisten ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työttömyysturvaa nykylainsäädäntöön verrattuna. Toisaalta esityksen mukainen euroistettu työssäoloehto jopa suosii hyvätuloisia ja hyvässä työmarkkina-asemassa olevia palkansaajia, koska suuremman palkan ansiosta työssäoloehto voisi täytyä hyvinkin vähäisellä kalenterikuukausikohtaisella työskentelyllä.

Ansiopäivärahan perusteena oleva palkka ja ansiopäivärahan määrä (TTL 6 luku ja asetusmuutokset)

Lausuttavaa ansiopäivärahan perusteena olevan palkan ja ansiopäivärahan määrittelyä koskevista ehdotuksista?

Viittaamme edellä lausuttuun. Euroistettu työssäoloehto voi pienentää ansiopäivärahaa nykylainsäädäntöön verrattuna erityisesti niissä tilanteissa, kun työssäoloehto kertyisi puolikkaista työssäoloehtokuukausista.

Työttömyysetuuden työvoimapolitiittiset edellytykset (TTL 2 a luku 10 § sekä 14 luvun 1 c §)

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdotusta koskevien ehdotuksen vaikutuksesta työttömyysetuuden maksamisen työvoimapolitiittisiin edellytyksiin?

Ei lausuttavaa.

Taloudellisten vaikutusten arviointi

Lausuttavaa ehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

Esityksen mukaan valtiovarainministeriö on arvioinut työssäoloehdon euroistamisen vahvistavan julkista taloutta 54,5 miljoonaa euroa. Ammattiliitto Pron näkemyksen mukaan tämän säästötavoitteen vaikutukset kohdistuvat ennen kaikkea pienituloisiin ja lyhyissä työsuhteissa

työskenteleviin henkilöihin, koska euroistaminen voi heikentää nimenomaan heidän työttömyysturvaansa.

Kansalaisvaikutusten arviointi

Lausuttavaa ehdotuksen vaikutuksista kansalaisiin?

Viittaamme edellä lausuttuun.

Viranomaisvaikutukset

Lausuttavaa ehdotuksen vaikutuksista viranomaisiin? TE-hallinnon henkilöstöä edustavaa tahoa pyydetään arvioimaan vaikutuksia TE-hallinnon henkilöstöön ja sen tehtäviin, erityisesti TTL 14 luku 1 c §:n osalta.

Esityksen mukaan esitetyt muutokset heijastuisivat erityisesti työttömyysetuuden maksajien eli Kelan ja työttömyyskassojen toimintaan. Työssäoloehtokuukausien laskennallinen muunto kalenteriviikoiksi tapahtuisi työ- ja elinkeinotoimistossa tai kokeilualueen kunnassa ja olisi tehtävänä uusi. Kokonaisuutena vaikutukset työvoimaviranomaisten toimintaan ja työmäärään ennakoidaan esityksessä vähäisiksi. Ammattiliitto Pro toteaa, että työvoimaviranomaisten resurssitilanne on käynnissä olevien laajojen uudistusten keskellä tiukka. Mikäli nyt lausuttavana oleva esitys menee läpi eduskunnassa, sen vaikutuksia työvoimaviranomaisten työmäärään on seurattava tiiviisti. Pro edellyttää työvoimapoliittisten lausuntojen antamiseen kohdennettujen resurssien välitöntä tarkistamista, mikäli työmäärä osoittautuu ennakoitua suuremmaksi.

Yritysvaikutusten arviointi

Lausuttavaa ehdotuksen vaikutuksista yrityksiin ja muihin työnantajiin?

Ei lausuttavaa.

Voimaantulo

Lausuttavaa voimaantuloa ja siirtymäsäännöstä koskevasta ehdotuksesta?

Ei lausuttavaa.

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Ammattiliitto Pron näkemyksen mukaan esityksessä ei ole kyetty esittämään riittävää oikeutusta sille, miksi työttömyysturvajärjestelmää halutaan viedä edellä kuvattuun suuntaan. Esitystä perustellaan 54 miljoonan euron suuruisella julkisen talouden säästötavoitteella, ja euroistetun työssäoloehdon odotetaan tuovan 1500 lisätyöllistä. Työssäoloehdon euroistamisen tarkoituksena on esityksen mukaan sujuvoittaa työttömyysturvan toimeenpanoa mahdollistamalla tulorekisterin nykyistä parempi hyödynnettävyys työttömyyspäivärahan maksatuksessa. Lisäksi tavoitteena on selkeyttää työttömyyspäivärahan määräytymisperusteita, jotta järjestelmä olisi helpommin ymmärrettävä etuuden hakijalle eli työttömälle. Esityksellä halutaan myös saada ansiopäivärahan määrä vastaamaan nykyistä paremmin hakijan vakiintunutta tulotasoa.

Pro toteaa, että työttömyyspäivärahan työssäoloehdon euroistamista on valmisteltu jo vuosien ajan ennen maan hallituksen sittemmin päättämää 54 miljoonan euron säästötavoitetta. Pro on tuonut alusta saakka esiin euroistamisen epäkohdat eli sen epäoikeudenmukaisuuden pienituloisten ja lyhyissä työsuhteissa työskentelevien kannalta. On vaikea nähdä, että työttömäksi jäänyt henkilö arvottaisi näennäisesti helppotajuisemman työttömyysturvajärjestelmän oman taloudellisen toimeentulonsa edelle. Pron näkemyksen mukaan esitys on laadittu järjestelmälähtöisesti eli työttömyysetuuksien maksajien työn helpottamisen näkökulmasta. Esitys ei paranna käytännössä millään tavalla heikossa työmarkkina-asetmassa olevien pienituloisten asemaa vaan päinvastoin voi jopa heikentää sitä. Pro ei voi hyväksyä tällaista arvovalintaa sosiaaliturvalainsäädännön kehittämisessä. Sen vuoksi Ammattiliitto Pro vastustaa esitystä.

Juntunen Pauliina
Ammattiliitto Pro ry